

บทที่ 5

การนำพยานบุคคลเข้าสืบว่ามีการกู้ยืมเงิน หรือมีการชำระหนี้

ในการนำสืบว่ามีการกู้ยืมเงิน หรือมีการชำระหนี้เงินยืมแล้ว ต้องมีพยานหลักฐาน เป็นเอกสารอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 653 วรรคหนึ่ง และ 653 วรรคสอง เท่านั้น การนำสืบในเรื่องทั้งสองนี้ถูกต้องห้ามมิให้นำพยานบุคคลเข้าสืบแทนพยานเอกสารเพราะเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 ที่บัญญัติว่า “เมื่อใดที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ถึงแม้ว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยินยอมก็ดี

(ก) กรณีที่นำสืบพยานบุคคลได้

1. **กู้เงินกันไม่เกินสองพัน** กรณีกู้เงินไม่เกินสองพันบาท ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 มิได้บังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ดังนั้นผู้ให้กู้จึงสามารถนำสืบพยานบุคคลได้ว่ามีการกู้เงินกันจริง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 222/2473 การกู้ยืมเงินกันไป 50 บาท ถึงจะไม่มีหนังสือต่อกันเป็นหลักฐานก็ฟ้องขอให้ศาลบังคับได้

2. **นำสืบถึงมูลหนี้ของสัญญา** การนำสืบถึงความเป็นมาของจำนวนเงินในสัญญา หรือความเป็นมาของหนี้ตามสัญญา นั้น ย่อมสืบพยานบุคคลได้ แม้จะมีได้บรรยายฟ้องไว้ก็ไม่ถือว่าเป็นการนำสืบนอกฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 498/2506)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2317/2430 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินโจทก์และได้รับเงินไปแล้ว การที่โจทก์นำสืบว่าเดิมสามีจำเลยกู้เงินโจทก์ไป จำเลยรู้เห็นด้วย เมื่อสามีจำเลยถึงแก่กรรม จำเลยได้ทำหนังสือสัญญาให้โจทก์ไว้ แต่จำเลยไม่ชำระเงินตามสัญญานั้น จึงเป็นการนำสืบถึงมูลหนี้ของสัญญาซึ่งโจทก์มีสิทธินำสืบได้โดยไม่ต้องบรรยายไว้ในคำฟ้อง และไม่เป็นการนำสืบแตกต่างจากคำฟ้อง

3. **นำสืบว่าสัญญาไม่สมบูรณ์** การนำสืบว่าสัญญาไม่สมบูรณ์นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคท้าย บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ให้นำพยานบุคคลสืบได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 452/2507 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลย จำเลยให้การว่าไม่ได้กู้ เป็นเรื่องการซื้อขายที่ดินกัน ตอนหลังว่า แม้ว่าการกู้ไม่เป็นโมฆะ สัญญากู้ก็มีว่า เมื่อจำเลยไม่ใช้เงินให้จะขอมอบที่ดินให้โจทก์และภริยาเป็นกรรมสิทธิ์ และจำเลยก็ได้ส่งมอบที่ดินที่ซื้อขายให้ภริยาโจทก์เข้าครอบครองแล้ว หนี้ตามสัญญากู้ยืมจึงเป็นอันระงับไปนั้น การที่จำเลยจะนำสืบตามข้อต่อสู้จึงไม่เป็นการนำสืบแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสาร แต่เป็นการนำสืบถึงมูลเหตุที่จะทำสัญญากู้ ซึ่งอาจแสดงว่าสัญญากู้สมบูรณ์หรือไม่ จึงขอปที่จะนำสืบได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 971/2513 จำเลยให้การว่าได้ทำสัญญากู้เงินตามสัญญากู้ที่โจทก์ฟ้องจริง จำเลยต่อสู้ว่าไม่ใช่เงินที่กู้กันตามธรรมดา หากแต่เป็นเงินกินเปล่าสำหรับการเช่าอาคารที่โจทก์ตกลง จะทำสัญญาเช่ากับจำเลยโจทก์ชำระให้จำเลยบางส่วนโจทก์ให้จำเลยทำเป็นสัญญากู้ให้ไว้แทนการออกใบรับเงิน ทั้งนี้เพื่อประสงค์ว่าถ้าจำเลยผู้ให้เช่าผิดนัดไม่ยอมทำสัญญาและจดทะเบียนการเช่าให้โจทก์ โจทก์จะฟ้องเรียกเงินตามสัญญากู้ที่คืนจากจำเลย แต่ถ้าโจทก์เป็นฝ่ายผิดนัดไม่มาทำสัญญาเช่า โจทก์ยอมให้จำเลยรับเงินจำนวนนี้ได้ และจะคืนสัญญากู้ให้จำเลย ดังนี้จำเลยยอมนำสืบพยานบุคคลได้ เพราะการนำสืบของจำเลยเป็นการนำสืบเพื่อแสดงว่าหนี้ตามสัญญากู้ในฟ้องไม่สมบูรณ์ เพราะไม่ใช่เจตนาที่แท้จริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคท้าย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 895/2517 โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระเงินตามสัญญากู้ จำเลยให้การว่าจำเลยตกลงขายที่สรนให้โจทก์ แต่โจทก์กลับหลอกลวงให้ทำหนังสือสัญญากู้และจำเลยไม่ได้รับเงิน ดังนี้ เป็นการต่อสู้ว่าสัญญากู้ไม่สมบูรณ์ จำเลยมีหน้าที่นำสืบก่อนและไม่เป็นการสืบเปลี่ยนแปลงข้อความในสัญญากู้ ไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 395/2518 จำเลยให้การว่าจำนวนเงินตามสัญญากู้ยืมที่โจทก์นำมาฟ้องจำนวน 32,000 บาทนั้น จำเลยได้รับเพียง 4,000 บาทเท่านั้น โดยเอาหนี้เก่ามาผนวกกับหนี้ใหม่ แล้วเพิ่มจำนวนเป็นแปดเท่า เป็นการต่อสู้ว่าสัญญานั้นไม่สมบูรณ์ จำเลยมีสิทธินำพยานบุคคลมาสืบได้ ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคท้าย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 142/2525 โจทก์ฟ้องให้จำเลยชำระหนี้เงินกู้ตามสัญญา จำเลยให้การต่อสู้คดีว่ามีได้รับเงินกู้โดยอ้างเหตุว่าโจทก์ซึ่งเป็นบิดาของภริยาจำเลยกับจำเลยตกลงกันว่าโจทก์จะจัดหาเงินมาทำการฉาบปูนกิจกรรมภริยาจำเลย แล้วจะนำเงินที่ผู้มาช่วยงานศพใช้เงินที่โจทก์จ่ายไปในการจัดงาน โจทก์จึงให้จำเลยทำสัญญากู้ไว้เพื่อป้องกันมิให้จำเลยอ้างสิทธิในเงินที่มีผู้มาช่วย และโจทก์ก็ได้รับเงินที่มีผู้มาช่วยงานศพไปแล้ว ดังนี้ ถ้าเป็นจริงดังกล่าวมูลหนี้ระหว่างโจทก์และจำเลยก็ยังไม่เกินขึ้นสัญญาที่ทำการยอมไม่สมบูรณ์ ไม่มีผลบังคับ เท่ากับเป็นการต่อสู้ว่าสัญญาหรือหนี้ที่ระบุในเอกสารไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคสอง จำเลยมีสิทธินำสืบตามข้อต่อสู้ได้

4. นำสืบว่าหนี้ไม่สมบูรณ์ การที่จำเลยจะนำสืบพยานบุคคลว่าหนี้ที่โจทก์ฟ้องไม่สมบูรณ์นั้น จำเลยมีสิทธินำสืบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคท้าย ทำนองเดียวกับนำสืบว่าสัญญาไม่สมบูรณ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 794/2509 จำเลยทำสัญญากู้เงินโจทก์เพราะโจทก์ตกลงซื้อสวนมะพร้าวจำเลย จำเลยรับเงินไปจากโจทก์จำนวนหนึ่ง ซึ่งจะถือเป็นค่าสวนมะพร้าวต่อเมื่อจำเลยสามารถโอนสวนมะพร้าวให้โจทก์ได้ มิใช่จำเลยเจตนากู้เงินกัน 60,000 บาท การทำสัญญากู้จึงเป็นการเอาหนี้ตามสัญญาซื้อขายสวนมะพร้าวมาทำเป็นสัญญากู้เงิน มิใช่รับเงินเนื่องจากการกู้เงินกันโดยแท้จริงในขณะที่ทำสัญญากู้ยังไม่รู้ว่าจำเลยจะต้องคืนเงินหรือไม่ แล้วแต่หนี้ที่จะเกิดจากสัญญาซื้อขายสวนมะพร้าวอีกส่วนหนึ่ง เจตนาอันแท้จริงของคู่กรณีในการทำสัญญาที่ให้บังคับกันได้ก็คือให้ใช้เงินคืนแก่กันในลักษณะกู้เงินตามจำนวนที่จะต้องคืน โดยอาศัยหนี้ตามสัญญาซื้อขายสวนมะพร้าว ซึ่งหากจะต้องมีการคืนหรือหักเงินกันต่อไปข้างหน้า จำเลยจึงมีสิทธินำพยานบุคคลมาสืบว่าความจริงจำเลยรับเงินไปจากโจทก์เพียง 10,000 บาท มิใช่การนำสืบแปลหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสาร หากแต่เป็นการนำสืบหักล้างตามข้อต่อสู้ของจำเลยว่าจำนวนหนี้ตามที่กล่าวในฟ้องนั้นไม่สมบูรณ์ เพราะมิใช่เจตนาที่แท้จริง จำเลยมีสิทธิจะนำสืบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคสุดท้าย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1452/2511 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงิน 14,000 บาท จำเลยให้การว่ากู้และรับเงินเพียง 10,000 บาท ส่วนอีก 4,000 บาท เอาดอกเบี้ยยร้อย

ละ 5 ต่อเดือน จำนวน 8 เดือนรวมเข้าเป็นเงินต้นด้วย เป็นค่าให้การต่อสู้ถึงหนี้ตาม สัญญา 4,000 บาท ว่าไม่สมบูรณ์

การต่อสู้ว่าหนี้ตามเอกสารไม่สมบูรณ์ คู่ความมีสิทธินำพยานบุคคลมาสืบ ประกอบข้ออ้างได้

5. นำสืบว่าไม่มีมูลหนี้ การที่จำเลยนำสืบพยานบุคคลเพื่อพิสูจน์ว่าไม่มีมูล หนี้ตามสัญญาที่จำเลยมีสิทธิกระทำได้ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 94

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 781/2507 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทำหนังสือสัญญา กู้เงินโจทก์และรับเงินไปแล้ว โจทก์ไปทวงถามแล้วจำเลยเพิกเฉยจำเลยให้การว่าไม่ได้กู้ และรับเงินโจทก์ โจทก์เชิด พ. เป็นตัวแทนรับจ้างเหมาทำงานของทางราชการแล้วให้ จำเลยกับ พ. เป็นผู้ลงแรง และเพื่อเป็นหลักประกันว่า เมื่อจำเลยกับ พ. รับเงินค่าจ้างจาก ทางราชการแล้วจะนำมามอบให้โจทก์ โจทก์จึงให้จำเลยและ พ. ทำหนังสือสัญญาไว้ให้ คนละฉบับโดยมิได้มีการรับเงินตามสัญญานั้น จำเลยกับ พ. ได้มอบเงินให้โจทก์ทุกครั้งที่ รับมาคงเหลืองวดสุดท้าย ที่ถูกทางราชการหักไว้เป็นค่าปรับ จึงไม่สามารถนำเงินมาให้ โจทก์เพื่อขอสัญญาคืนขอให้ยกฟ้อง ดังนี้ จำเลยมีสิทธินำสืบตามข้อต่อสู้ได้เพราะเป็น การนำสืบถึงข้อตกลงอันเป็นมูลเหตุ และความประสงค์ที่ทำสัญญาขึ้นประการหนึ่ง กับ นำสืบว่ามูลหนี้อันจะทำให้จำเลยต้องรับผิดชอบใช้เงินให้โจทก์นั้นไม่มี อีกประการหนึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 548/2517 โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระเงินที่กู้ยืม ไป จำเลยให้การถึงมูลเหตุที่มาของการทำสัญญาว่า บุตรจำเลยไปสู้อบบุตรสาวโจทก์ เป็นภรรยา โจทก์เรียกเงินตกทอดและเงินค่าเลี้ยงดูแยกในวันสมรสจากจำเลยซึ่งจำเลย ตกลง ข้อตกลงของจำเลยจึงเป็นสัญญาอย่างหนึ่ง ส่วนที่โจทก์ได้ให้จำเลยทำเป็นสัญญา กู้ไว้ เพราะโจทก์ไม่ไว้ใจเกรงว่าจำเลยจะปฏิเสธตามสัญญาไม่ได้ สัญญาจึงเป็นแต่ เพียงหลักประกันเพื่อให้จำเลยปฏิบัติตามสัญญาเท่านั้น หาใช่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ไม่ และเมื่อจำเลยให้การไว้ด้วยว่าจำเลยมิได้กู้เงิน และรับเงินตามฟ้องไปจากโจทก์ และว่า ได้ชำระเงินค่าตกทอดและค่าเลี้ยงดูแก่โจทก์ไปครบถ้วนแล้ว ซึ่งถ้าเป็นจริงดังจำเลย ต่อสู้ จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามฟ้อง จำเลยจึงนำพยานบุคคลมาสืบได้ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1976/2518 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทำสัญญากู้เงิน โจทก์ไป 7,000 บาท โดยมอบตราจองที่ดินของจำเลยให้โจทก์ยึดถือไว้แล้วจำเลยไม่ชำระ จำเลยให้การต่อสู้คดีว่า นางสาวและน้องเขยของจำเลยกู้เงินโจทก์ 14,000 บาท ได้นำ ตราจองไปให้โจทก์ยึดถือไว้ เนื่องจากจำเลยและนางสาวของจำเลยมีชื่อถือกรรมสิทธิ์ร่วม ในตราจองดังกล่าว จำเลยจึงลงชื่อในสัญญากู้เพื่อค้ำประกันหนี้ของนางสาว และน้องเขย โดยจำเลยไม่ได้รับเงินตามสัญญากู้ไปจากโจทก์ ดังนี้ จำเลยมีสิทธินำสืบพยานบุคคลตาม ข้อต่อสู้ของจำเลยได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคท้าย เพราะเป็นการนำสืบถึงข้อตกลงอันเป็นมูลเหตุและความประสงค์ที่ทำสัญญาเพื่อแสดงว่า ไม่มีมูลหนี้ตามหนังสือสัญญาที่จะทำให้จำเลยต้องรับผิดชอบใช้เงินแก่โจทก์ประการหนึ่งและ หนี้เงินกู้ตามที่ระบุไว้ในสัญญาไม่สมบูรณ์ เพราะโจทก์ไม่ได้ส่งมอบเงินที่กู้ให้จำเลยอีก ประการหนึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2147/2518 โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระ เงินกู้แก่โจทก์ตามสำเนาสัญญากู้ยืมเงินท้ายฟ้องพร้อมด้วยดอกเบี้ย จำเลยให้การว่า จำเลยไม่เคยกู้เงินโจทก์ ไม่เคยได้รับเงินใด ๆ จากโจทก์ จำเลยเคยกู้เงิน ผ. ต่อมา ผ. ต้องการหลักฐานการกู้ยืม แต่ไม่ประสงค์จะมีชื่อในเอกสารจึงให้ลงชื่อโจทก์แทนไว้ สัญญากู้ท้ายฟ้องไม่สมบูรณ์ไม่มีมูลหนี้ใด ๆ ระหว่างโจทก์จำเลย ทำขึ้นเพื่อปกปิดชื่อ เจ้าหนี้ที่แท้จริงในนิติกรรมระหว่างจำเลยกับ ผ. เท่านั้น ทั้งจำเลยได้ชำระหนี้ให้ ผ. เรียบร้อยแล้ว ดังนี้เท่ากับจำเลยอ้างว่าโจทก์มีชื่อเป็นผู้ให้กู้ในฐานะตัวแทน ผ. เจ้าหนี้ที่ แท้จริง ผ. และจำเลยได้ชำระหนี้รายนี้แก่ ผ. เจ้าหนี้ที่แท้จริงโดยมีเอกสารมาแสดง จำเลยมีสิทธินำสืบพยานประกอบข้ออ้างของจำเลยได้

6. นำสืบว่าสัญญากู้ปลอม การนำสืบพยานบุคคลว่าสัญญากู้ปลอมนั้น จำเลยยอมนำสืบได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคท้าย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 82/2510 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ตามสัญญา กู้จำเลยที่ 1 ให้การปฏิเสธการกู้เงินและปฏิเสธว่าไม่ได้ทำสัญญากู้ให้โจทก์ ลายมือชื่อใน สัญญากู้เป็นลายมือชื่อที่จำเลยที่ 1 ลงไว้ในแบบพิมพ์สัญญากู้มอบให้จำเลยที่ 2 เป็น หลักฐานแห่งหนี้การพินัยที่จำเลยที่ 1 เสียแก่จำเลยที่ 2 โดยไม่ได้กรอกข้อความอื่นลงใน แบบพิมพ์นั้น สัญญากู้ที่โจทก์อ้างเป็นเอกสารปลอม ดังนี้ จำเลยที่ 1 ยอมนำสืบหักล้าง ตามข้อต่อสู้ได้ เพราะไม่ใช่เป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสาร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 288/2513 จำเลยรับว่าลายเซ็นในช่องผู้กู้ในสัญญาที่โจทก์ส่งต้นฉบับต่อศาลเป็นของจำเลย คงโต้เถียงตามที่ให้การต่อสู้ว่าไม่ได้กู้เงินโจทก์ สัญญาเป็นเอกสารปลอม จึงต้องฟังจากคำพยานหลักฐานอื่นต่อไป ไม่ต้องห้ามมิให้รับฟังพยานบุคคล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1372/2526 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยกู้เงินไป 28,750 บาท จำเลยให้การว่ากู้ไปเพียง 4,000 บาท โดยโจทก์ให้จำเลยลงชื่อไว้ในแบบพิมพ์สัญญา โดยยังไม่ได้กรอกข้อความ การที่จำเลยนำสืบตัวจำเลยและพยานบุคคลอีกสองคนว่า จำเลยกู้เงินโจทก์ไปจำนวน 4,00 บาท โจทก์ได้ให้จำเลยลงชื่อไว้ในแบบพิมพ์สัญญา โดยยังไม่ได้กรอกข้อความ เป็นการนำสืบให้เห็นว่ามีการกรอกข้อความที่ผิดความจริงว่า จำเลยกู้เงินไป 28,750 บาท ลงในสัญญาฉบับที่โจทก์นำมาฟ้อง ซึ่งหากฟังได้สัญญา ดังกล่าวย่อมเป็นเอกสารปลอม การนำสืบเช่นนี้เป็นการนำสืบหักล้างเอกสาร จำเลยมีสิทธิ นำสืบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3286/2527 จำเลยให้การว่าลายเซ็นในสัญญา ไม่ใช่ของจำเลย สัญญาเป็นเอกสารปลอม คำให้การตั้งนี้เป็นการปฏิเสธความถูกต้องแท้จริงของสัญญาและอ้างว่าที่นั่นไม่สมบูรณ์ ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นว่าจำเลยได้กู้เงิน โจทก์ไปจริงหรือไม่ เมื่อจำเลยนำสืบและคดีฟังได้ว่าลายมือชื่อในสัญญาเป็นของจำเลย แต่จำเลยมิได้เขียนข้อความในสัญญา เท่ากับสัญญาไม่ถูกต้อง หนี้ตามสัญญาไม่สมบูรณ์ จำเลยไม่ได้กู้เงินโจทก์ไปจริงตั้งฟ้อง กรณีหาเป็นการนำสืบและรับฟังนอก ประเด็นไปจากข้อต่อสู้ในคำให้การไม่

7. สืบว่าชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทน การสืบพยานบุคคลว่าชำระหนี้เป็นอย่างอื่น แทนหนี้เงินกู้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 นั้น ย่อมนำสืบได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 543/2510 การชำระหนี้เงินกู้ด้วยเช็ค เป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนการชำระหนี้ด้วยเงิน จึงนำสืบได้ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653

นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 782-783/2494, 905/2497, 767/2505, 1178/2510, 353/2511, 1452/2511, 1582/2524 ซึ่งได้ระบุนมาแล้วในหัวข้อการนำสืบการใช้เงินตามสัญญาขี้มเงิน

8. สืบว่าผู้ให้กู้ยืมรับเอาสิ่งของหรือทรัพย์สินอื่นเป็นการชำระหนี้แทนเงิน การนำสืบเช่นนี้คู่กรณีมีสิทธินำสืบได้ไม่ต้องห้ามเพราะเป็นการนำสืบว่าเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 652 วรรคสอง มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ คือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1582/2524 ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อการนำสืบการใช้เงินตามสัญญากู้ยืมเงินและคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 853/2492 ในหัวข้อการยอมรับเอาสิ่งของหรือทรัพย์สินอย่างอื่นแทนเงินตามมาตรา 686

9. นำสืบในเรื่องดอกเบี้ย การนำสืบในเรื่องดอกเบี้ยเช่นดอกเบี้ยผิดกฎหมาย มีการชำระดอกเบี้ยแล้ว หรือมีการมอบนาให้ทำกินต่างดอกเบี้ยนั้นคู่กรณียอมนำสืบพยานบุคคลได้ เพราะไม่มีกฎหมายห้ามไว้ดังเช่นการนำสืบในเรื่องการชำระต้นเงินกู้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 327-328/2501 การนำสืบว่าผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยร้อยละ 4 ไม่ใช่ร้อยละ 1.25 ดังที่ปรากฏในเอกสารเป็นการสืบให้เห็นว่าเรียกดอกเบี้ยผิดกฎหมายยอมนำสืบได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1261-1262/2518 ฟ้องเรียกที่นาพิพาทของโจทก์ที่มอบให้ฝ่ายจำเลยทำกินต่างดอกเบี้ยเงินกู้คืน โดยขอชำระเงินที่กู้ยืมจากฝ่ายจำเลยไป มิใช่เป็นการฟ้องร้องบังคับคดีในเรื่องกู้เงินตามความหมายในมาตรา 653 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น แม้มีได้ทำหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ โจทก์ก็มีอำนาจฟ้อง และโจทก์มีสิทธินำสืบพยานบุคคลในเรื่องการกู้ยืมเงิน เพื่อประกอบข้ออ้างของโจทก์ว่าเหตุใดโจทก์จึงมอบหน้าที่นาพิพาทให้ฝ่ายจำเลยทำกินได้ เพราะกรณีมอบที่นาให้ทำกินต่างดอกเบี้ยเงินกู้ไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องมีพยานเอกสารมาแสดงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1717/2520 คดีที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้จำนวนหนึ่งแสนบาทคืนจากจำเลย และจำเลยให้การว่าได้นำที่ดินตามฟ้องทำจำนองไว้กับโจทก์เพื่อเป็นประกันเงินกู้หนึ่งแสนบาทจริง แต่ได้กู้ยืมและรับเงินกันเพียง 80,000 บาท อีก 20,000 บาท เป็นดอกเบี้ยที่โจทก์คิดรวมเข้าไว้ด้วยนั้นจำเลยมีสิทธินำสืบพยานบุคคลได้ว่าจำเลยได้กู้ยืมเงินและรับเงินไปจากโจทก์เพียง 80,000 บาท แต่โจทก์คิดดอกเบี้ย 20,000 บาท รวมไปด้วย เพราะเป็นการนำสืบถึงการชำระดอกเบี้ยไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1401/2525 โจทก์นำสืบเพื่อแสดงให้เห็นว่าได้มอบเงินครบจำนวนตามสัญญาให้จำเลยแล้ว แต่จำเลยยอมให้หักดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้า เป็นการนำสืบถึงความเป็นมาของต้นเงินตามสัญญา ไม่เป็นการรับฟังพยานบุคคลแก้ไขเพิ่มเติมสัญญา ส่วนการที่โจทก์นำพยานบุคคลเข้าสืบว่าจำเลยชำระดอกเบี้ยให้โจทก์แล้วในวันทำสัญญาก็เป็นการนำสืบ แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ย ซึ่งกฎหมายมิได้บังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง การรับฟังพยานบุคคลเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว จึงไม่ต้องห้าม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

10. นำสืบอธิบายความหมายของสัญญา การนำสืบเช่นนี้ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 แต่อย่างใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 791/2511 หนังสือสัญญาหุ้นโจทก์มีข้อความว่า ไม่มีดอกเบี้ย โจทก์มีสิทธินำสืบพยานบุคคลได้ว่าไม่มีดอกเบี้ยที่คิดเป็นเงิน แต่จำเลยยอมให้โจทก์ทำนาต่าง ดอกเบี้ยเพราะเป็นการสืบอธิบายความหมายของสัญญา หาใช่เป็นการสืบเพิ่มเติมตัดทอนหรือเปลี่ยนแปลงข้อความในเอกสารสัญญาไม่

11. นำสืบว่าเป็นหน่ออย่างอื่นไม่ใช่หนี้เงินกู้ การนำสืบพยานบุคคลว่าหนี้ที่ปรากฏตามสัญญานั้นความจริงเป็นหน่ออย่างอื่นไม่ใช่เรื่องกู้ยืมเงิน คู่กรณียอมนำสืบได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 504/2507 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเรียกเงินตามสัญญาซึ่งผู้ร้องขัดทรัพย์จะต้องชำระแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ร้องขัดทรัพย์ผู้ว่าเป็นหนี้ในการเล่นแชร์ ไม่ใช่หนี้กู้ยืม และได้ชำระหนี้เสร็จแล้ว ผู้ร้องยอมนำสืบถึงวิธีการเล่นแชร์และการชำระหนี้ในการเล่นแชร์ได้

12. นำสืบอธิบายเอกสารที่ไม่ชัดเจน ในกรณีที่เอกสารไม่ชัดเจนสามารถตีความได้หลายอย่างนั้น คู่กรณีนำสืบพยานบุคคลเพื่ออธิบายเอกสารนั้นได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 62/2485 ไบรับเงินที่ไม่แสดงว่าเป็นไบรับเงินรายใด ผู้คู่อาจนำสืบว่าเป็นไบรับเงินรายที่กู้ยืมไปได้

นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 385/2493 และ 439/2493 ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง

13. นำสืบว่าถูกหลอกลวงฉ้อฉล การนำพยานบุคคลมาสืบว่า ถูกหลอกลวงฉ้อฉลให้ทำสัญญากู้ยืมนำสืบได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1527/2518 จำเลยรับว่าสัญญาที่โจทก์นำมาฟ้องจำเลยได้ลงชื่อเป็นผู้กู้ มิได้ปฏิเสธความถูกต้องแท้จริงแห่งสัญญาว่าเป็นสัญญาปลอม แต่อ้างว่าโจทก์ไม่ได้จ่ายเงินตามสัญญา โดยบอกจำเลยว่าจะถูกปล้นกลางทางอยากได้ไปใช้เท่าไรให้มาหา จะพาไปเอาที่ธนาคารเท่าที่จำเป็น โจทก์กับ ม. สมคบกันหลอกลวง และฉ้อโกงจำเลย ฝ่ายจำเลยจึงเป็นฝ่าย กล่าวอ้างว่านี่ตามสัญญาที่นั้นไม่จริง ไม่ได้เป็นหนี้ จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบก่อน และข้ออ้างของจำเลยดังกล่าวเป็นการกล่าวอ้างถึงว่าจำเลยถูกหลอกลวงฉ้อฉลโดยไม่มีหนี้ผูกพันกัน จึงนำพยานบุคคลมาสืบหักล้างเอกสารสัญญาได้ แม้ในสัญญาจะมีข้อความระบุว่าจำเลยได้รับเงินกู้ไปครบจำนวนก็ไม่ถือว่าเป็นการสืบเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสาร เข้าอยู่ในวรรคท้ายของมาตรา 94 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

14. นำสืบว่าเอกสารหายหรือถูกทำลาย การนำสืบพยานบุคคลว่าเอกสารหายหรือถูกทำลายนั้น อาจนำสืบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 93(2)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 108/2486 การที่จะนำพยานบุคคลมาสืบแทนต้นฉบับเอกสารที่หายนั้น จะต้องให้ได้ความว่าเอกสารนั้นหายไปอย่างไร และเก็บไว้ที่ไหน เพราะศาลจะรับฟังคำพยานเช่นนี้ก็ต่อเมื่อเอกสารหาไม่ได้ เพราะสูญหายหรือถูกทำลายโดยเหตุสุดวิสัยเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 693/2487 การที่สัญญาเงิน 400 บาท สูญหายไปเพราะความประมาทเลินเล่อ ศาลรับฟังพยานบุคคลแทนเอกสารนั้นได้

นอกจากกรณีดังกล่าวมาแล้ว ยังมีกรณีอื่น ๆ ที่อาจนำพยานบุคคลเข้าสืบได้ เช่น สืบในเรื่องหักกลบลบหนี้ตามสัญญา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 129/2480) สืบในเรื่องสัญญาจำนองสัญญาหรือข้อตกลงอื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2064/2527) สืบว่าสัญญาเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 707/2487 ที่ 358/2511) สืบว่าสัญญาทำขึ้นโดยเจตนาลวง ไม่ประสงค์จะให้ผูกพันกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2059/2525) หรือสืบว่าสัญญาเกิดจากการถูกข่มขู่ให้ทำ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1804/2529) ฯลฯ

(ข) กรณีที่นำสืบพยานบุคคลไม่ได้

1. นำสืบในการฟ้องร้องบังคับให้ชดใช้เงินกู้เกินสองพันบาท กรณีกู้เงินกันเกินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง บังคับให้ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้ ดังนั้นกรณีที่ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือเช่นนั้น จะนำสืบพยานบุคคลเพื่อพิสูจน์ว่ามีการกู้ยืมเงินกันจริงและบังคับให้ชำระเงินคืนหาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 94/2474 กู้เงินเกิน 50 บาท ต้องมีเอกสารให้เขายืมสิ่งของและเงินไปทำทุน หนี้สินรายนี้สงเคราะห์เข้าลักษณะกู้ยืมได้เมื่อโจทก์ไม่มีหลักฐานเป็นเอกสารมาพิสูจน์ก็ฟ้องไม่ขึ้น พิพากษายกฟ้อง

2. นำสืบการใช้เงินกู้ยืมที่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคสอง ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น จะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดงหรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้วหรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว ดังนั้นในกรณีกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือจะนำสืบพิสูจน์การใช้เงินโดยอาศัยพยานบุคคลหาได้ไม่

3. นำสืบแก้ไขหรือเพิ่มเติมเอกสาร การนำสืบพยานบุคคลเพื่อแก้ไขหรือเพิ่มเติมเอกสารนั้น ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 วรรคหนึ่ง (ข)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 220/2494 เอกสารสัญญากู้มีข้อความชัดเจนว่า จำเลยได้ยืมเงินโจทก์ไปจริงและจำเลยได้ลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นหลักฐาน จำเลยจะขอสืบพยานว่าความจริงเป็นเงินลงหุ้นส่วนกัน มิใช่เงินกู้ ดังนั้น เป็นการสืบเพิ่มเติมแก้ไข ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 หาได้มุ่งหมายห้ามเฉพาะแต่ฝ่ายผู้อ้างเอกสารเท่านั้นที่จะสืบเพิ่มเติมแก้ไข แม้ฝ่ายที่ไม่ได้นำหรืออ้างเอกสารมาก็อยู่ในบทบังคับแห่งมาตรานี้ด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1111/2496 จำเลยรับว่าได้ทำสัญญากู้เงินตามฟ้องจริง แต่มิได้รับเงินเลย เพราะความจริงเป็นเรื่องจำเลยเช่านาโจทก์ โจทก์เกรงจะไม่ได้ค่าเช่าจึงให้จำเลยทำสัญญากู้เงิน จำเลยนำสืบไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 245/2497 ผู้กู้ยืมเงินจะนำสืบแก้ไขเอกสารกู้ว่ามิได้รับเงินเต็มจำนวนในเอกสารไม่ได้ และจะนำสืบได้ใช้เงินแล้วโดยนอกเหนือไปจากมาตรา 653 วรรคสองไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 235/2507 โจทก์ผู้ให้กู้จะนำสืบเปลี่ยนแปลงข้อความในหนังสือสัญญาที่ระบุว่าดอกเบี้ยตามกฎหมายมาเป็นว่าได้ตกลงกันในอัตราร้อยละ 15 ต่อปีไม่ได้ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 (ข)

จำเลยผู้กู้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือในการชำระต้นเงินมาแสดง คงมีแต่เอกสารใบรับเงินซึ่งระบุว่าเป็นการชำระดอกเบี้ยอย่างเดียว จำเลยจะนำสืบตีความว่าเป็นการชำระต้นเงินด้วยไม่ได้ และในกรณีเช่นนี้เมื่อศาลคำนวณดอกเบี้ยที่จำเลยต้องการชำระแล้ว หักจำนวนเงินที่จำเลยชำระไปตามใบรับเงิน ส่วนที่เหลือจะให้ถือว่าเป็นการชำระต้นเงินก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1087/2507 เมื่อจำเลยให้การรับว่าได้ทำหนังสือสัญญาให้โจทก์ไว้จริง จำเลยจะขอนำสืบตามข้อต่อสู้ว่าหนังสือสัญญานั้นทำขึ้นแทนหนังสือวางเงินมัดจำในการที่จำเลยขายที่ดินให้โจทก์ไม่ได้ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1124/2511 สัญญาไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ ผู้ให้กู้ย่อมมีสิทธิเรียกให้ผู้กู้ชำระหนี้เมื่อใดก็ได้ และการที่ผู้กู้นำพยานบุคคลมาสืบว่า การกู้รายนี้มีข้อตกลงกำหนดเวลาชำระหนี้คืน 3 เดือน ตามเช็คล่วงหน้าที่ผู้กู้ได้ออกให้ผู้ให้กู้อยู่ถึงวันนั้น เป็นการนำสืบเพิ่มเติมข้อความในเอกสารสัญญา ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 108/2516 สัญญาระบุว่าจำเลยรับเงินไป 30,000 บาท จำเลยจะนำสืบพยานบุคคลว่าความจริงรับเงินเพียง 20,000 บาท หาได้ไม่ เพราะเป็นการนำสืบเปลี่ยนแปลงเอกสาร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1922/2525 หนี้เงินยืมเป็นกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง จึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ เมื่อหนี้ดังกล่าวไม่ได้ระบุ

เวลาชำระหนี้ไว้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้โจทก์ยอมมีสิทธิเรียกให้
จำเลยชำระหนี้เมื่อใดก็ได้ จำเลยจะขอจำหน่ายบุคคลมาสืบตามคำให้การว่า ได้มีข้อตกลง
ระหว่างจำเลยกับโจทก์ให้จำเลยผ่อนชำระหนี้เป็นงวด และหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระหาได้
ไม่ เพราะเป็นการสืบพยานบุคคลเพิ่มเติมข้อความในเอกสารต้องห้ามตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94 (ข)

4. นำสืบกรณีที่จำเลยต่อสู้คดีไม่ขัดแจ้ง กรณีที่จำเลยให้การต่อสู้คดีไม่
ขัดแจ้งนั้น จำเลยนำพยานบุคคลเข้าสืบไม่ได้ เพราะขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่งมาตรา 177 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 246/2485 โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามสัญญาจำเลย
รับว่าได้ทำสัญญาถูกต้อง แต่ไม่ได้รับเงิน แต่ก็มีได้กล่าวว่าสัญญานั้นไม่สมบูรณ์เพราะ
เหตุใด ดังนี้ จำเลยจำนำสืบไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2243/2521 โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามสัญญา
จำเลยให้การต่อสู้ว่าสัญญาที่โจทก์นำฟ้องเป็นเอกสารปลอม โดยไม่อ้างเหตุตั้งประเด็น
ไว้ว่าปลอมอย่างไร เป็นเอกสารปลอมทั้งฉบับหรือปลอมแต่เพียงบางส่วน ย่อมไม่ชอบ
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 จำเลยไม่มีสิทธิสืบพยานบุคคล
ข้อต่อสู้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 274/2530 คำให้การจำเลยที่ปฏิเสธเพียงว่า
บ. ไม่ได้กู้เงินโจทก์ หนังสือสัญญากู้ยืมเงินท้ายฟ้องไม่ถูกต้องและไม่สมบูรณ์ตามกฎหมาย
โดยไม่ได้อ้างเหตุตั้งประเด็นไว้ว่า เหตุใด บ. จึงไม่ได้กู้เงินโจทก์ และหนังสือสัญญากู้ยืม
เงินท้ายฟ้องไม่ถูกต้องและไม่สมบูรณ์อย่างไร จึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสอง จำเลยไม่มีสิทธิสืบพยานตามข้อต่อสู้

5. นำสืบนอกประเด็น คู่กรณีไม่มีสิทธินำพยานบุคคลมาสืบนอกประเด็น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1079/2494 การที่จำเลยนำพยานมาสืบว่าโจทก์
ได้บันทึกการใช้เงินไว้ท้ายสัญญาแล้วถูกฉีกขาดหายไปนั้น เป็นการนำสืบนอกประเด็นที่
จำเลยให้การต่อสู้ไว้ จึงรับฟังไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1087/2507 จำเลยฎีกาอ้างว่า จำเลยมีสิทธินำ
สืบได้ว่าได้มีการโอนที่ดินให้หนี้เงินกู้ให้แก่โจทก์ อันเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนเงินกู้ให้

แก่โจทก์แล้ว แต่ในคำให้การของจำเลยมิได้ตั้งเป็นประเด็นข้อนี้ไว้โดยชัดแจ้งก็ไม่มีประเด็นที่จำเลยจะนำสืบในข้อนี้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3055/2526 คำให้การจำเลยได้แสดงโดยแจ้งชัดว่านี่ตามหนังสือสัญญากู้ยืมเงินฉบับแรก ได้หักกลบหนี้กับหนี้ค่าที่ดินที่จำเลยขายให้โจทก์ครั้งแรก แต่จำเลยกลับนำสืบว่าได้หักหนี้กับหนี้ค่าที่ดินที่จำเลยขายให้โจทก์ครั้งหลังที่ทำเป็นรูปสัญญาเช่าซื้อซึ่งเป็นหนี้คนละรายกัน ขอนำสืบของจำเลยดังกล่าวจึงรับฟังไม่ได้ เพราะเป็นข้อนำสืบนอกประเด็นที่ให้การไว้